

ምዕራፍ ሦስት

እኩልነት

የምዕራፉ ዓላማዎች፣ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቁ፤

- በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገመንግሥት የተደነገጉ የብሔሮችን፣ የብሔረሰቦችንና የሕዝቦችን መብቶች ታውቃለህ/ታውቂዋለሽ።
- የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች እኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት መብት አስመክበር የሚያስከትለውን ጉዳት ትረዳለህ/ትረዳለሽ።
- ሴቶችና ወንዶች በማንኛውም ሁኔታ እኩል መሆናቸውን ታውቃለህ/ ታውቂዋለሽ።
- የአካል ጉዳተኞች መብቶች መከበር እንዲሁ ባቸው ትገነዘባለህ/ትገነዘቢያለሽ።

መሰረተኛ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. የሕዝቦች የእኩልነት መብቶች እውቅና የሚያስገኛቸውን ጥቅሞች ግለጹ ።
2. የሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር መብት ባይከበር ኖሮ በሀገራችን ምን ችግር ይፈጠር ነበር?

- 3.1 የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች አካባቢያቸውን የማስተዳደር መብት፤
- 3.1.1 የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች አካባቢያቸውን የማስማማትና ክልማቱም እኩል የመጠቀም መብት አስፈላጊነት፤

✓ የሕዝቦች ራስን በራስ የማስተዳደር መብት በሀገራችን መክበር ምን ምን ጥቅሞች የሚሰጥ ይመስላችኋል?

በዲሞክራሲ ሥርዓት ውስጥ የሕዝቦች የእኩልነት መብቶች እውቅና ተሰጥቷቸው ይከበራሉ። በዚህም የተነሳ ብሔሮች ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው ማስተዳደር መቻላቸው አንዱ የዲሞክራሲ ሥርዓት መገለጫ ነው። በሀገራችን በመገንባት ላይ በሚገኘው የዲሞክራሲ ሥርዓት የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች መብቶች ሊረጋገጡ ችለዋል። በመሆኑም ብሔሮች ብሔረሰቦችና ሕዝቦች በሁሉም የአስተዳደር እርከኖች ሊሳተፉና የመንግሥት ሥልጣን ባለቤት ሊሆኑ ችለዋል።

ይህም በአካባቢያቸውም የልማት እንቅስቃሴዎች በባለቤትነት ስሜት እንዲሳተፉ አስችሏቸዋል። የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር መብት መረጋገጡ የዲሞክራሲ ሥርዓቱን የበለጠ የሚያጠናክር ሲሆን በዜጎችም መካከል እኩልነት እንዲሰፍን ያደርጋል።

ሥዕል 3.1 ሕዝቦች በጋራ የሚጠቀሙባቸው የተሰደደ ተቋማት

- ሥዕሎቹ ምንን ያመለክታሉ?
- በአካባቢያቸው የሚገኙ የልማት ተቋማትን በመዘርዘር ግለፁ።
- በእነዚህ የልማት አገልግሎት ሰጪ ተቋማት ህዝቡ እንዴት ባለ ሁኔታ እየተጠቀሙባቸው ይገኛል?

የሥነህይወትና ሥነምግባር ትምህርት የተማሪ መጽሐፍ - 8ኛ ክፍል

የቀበሌው ህዝብ የሰማት ጥያቄ፤

አቶ ሺበሺ በሚኖሩበት ቀበሌ ንጹህ ውሃ፣ መብራትና የስልክ አገልግሎቶች በበቂ ሁኔታ ለሕዝቡ አልተዳረሱም። ያሉትም የተወሰኑ አገልግሎቶች ለሕዝቡ የሚዳረሱት መድሎ ባለበትና ግልፅነት በጎደለው አሰራር ነው። በዚህም የተነሳ አብዛኛው ሕዝብ ስለደረሰበት ከፍተኛ በደል እየተማረረ ይገኛል። የቀበሌው ሥራ አስፈጻሚም ቢሆን በሕገ መንግሥቱ መሠረት የተጣለበትን ግዴታ አልተወጣም። ሕዝቡ ግን በልማት ሂደቱ ያጋጠሙ ችግሮችን ለመፍታትና ንቁ ተሳታፊ ለመሆን ከፍተኛ ፍላጎት አለው።

በዚህ መሠረት የሕዝቡ ተወካዮች ችግራቸውን ለመስተዳድሩ አካላት በተደጋጋሚ ገልፀዋል። እነዚህን የማህበራዊ አገልግሎት ሰጪ ተቋማትም በቀበሌው ሕዝብ አቅም ለማልማትና በእኩልነት ለመጠቀም ጥያቄ አቅርበዋል። ይሁንና አጥጋቢ ምላሽ አላገኙም። እንደውም የቀበሌው ሃላፊዎች እኛ እናንተን የምንወክል ስለሆንን ይጠቅማል የምንለውን ስራ እንሰራለን፤ እናንተም እኛ የምንለውን በመቀበል ማስፈጸምና መጠቀም አለባችሁ በማለት ገለጹላቸው።

መሰረዳ 2

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- 1. አቶ ሺበሺ የሚኖሩበት ቀበሌ ኃላፊዎች ለሕዝቡ የልማት ጥያቄ የሰጡት መልስ አግባብነት አለው ትላላችሁ? ስምን?
- 2. ሕዝቡ በቀጣይ ችግሩን ለመቅረፍ ምን ማድረግ አለበት ትላላችሁ? ተወያዩበት።
- 3. ሕዝቡ ቀበሌው ባለው ስቅምና በራሱ በሕዝቡ ድጋፍ በጋራ እንጠቀም ብሎ ጥያቄ ማቅረቡ ስህተት ነው? ስምን?
- 4. በአካባቢያችሁ እንዲህ ያስ ሁኔታ አለ? ካለስ ሰወደፊቱ ምን መስራትና መስወጥ ታስባላችሁ? ተወያዩበት።

3.1.2. ክልሎችን ከሀገር ልማት እኩል ተጠቃሚ ለማድረግ፣ ሰላምን ለማስፈንና ዕድገትን ለማፋጠን፤

የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች እኩልነት መከበር የብዙኃን ተጠያቂነት ስለሚረጋገጥ ዜጎች ክልላቸውን ለማልማት እንዲነሳሱ በማድረግ ረገድ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው። የሕዝቦች የእኩልነት መብቶች ከተረጋገጡ ሕዝቦች በጋራና በመቻቻል የሚኖሩበት ሁኔታ ይፈጠራል። ይህ ሲሆንም ሕዝቦቹ ከሀገራቸውም ሆነ ከክልላቸው ሀብት እኩል ተጠቃሚ መሆን

ይችላሉ። ከልማት እኩል ተጠቃሚነትም ሲኖር ዜጎች ድህነትና ኋላቀርነትን ለማስወገድ በሙሉ ልባቸው በጋራ ይረባረባሉ።

የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ከክልላቸውም ሆነ ከሀገራቸው ሀብትና ልማት እኩል ተጠቃሚ መሆናቸው የሀገር አንድነትን ያጠናክራል። ለጋራ ዕድገት በጋራ ለመሥራትም የበለጠ ያነሳሳል። ልማትን ያፋጥናል። ፈጣን ልማት ሲረጋገጥም ከጦርነት ይልቅ ሰላም፣ ከመበታተን ይልቅ አንድነት፣ ከኋላቀርነት ይልቅ ዕድገት ዕውን ይሆናል።

መሰረዳ 3

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

- 1. ሕዝቦች ከአካባቢያቸው ልማት እኩል ተጠቃሚ እንዲሆኑ ከማህበረሰቡም ሆነ ከእናንተ ምን ይጠበቃል?
- 2. ሰጋራ እድገት በጋራ መሥራት የሚያስገኛቸውን ፍጆታዎች ዘርዘሩ።
- 3. የእኩል ተጠቃሚነት በሌለበት ሀገር ውስጥ ምን ሲከሰት ይችላል?

3.2 እኩል ተጠቃሚነት ካልኖረ የሚያስከትሉ ጉዳት፤

- ✓ የእኩል ተጠቃሚነት መብት ካልተከበረ ምን ጉዳት ሊያስከትል እንደሚችል ግለጹ።

በዴሞክራሲያዊ አስተሳሰብና ሥርዓት መብት በመብትነቱ መከበር አለበት። መብትን አለማክበር በዜጎች መካከል የበላይና የበታችነትን ያስከትላል። ይህም በሕብረተሰቡ ውስጥ ቅራኔ እንዲፈጠር ምክንያት ይሆናል። በእንዲህ ዓይነቱ ሁኔታ መብቱ ያልታወቀለትና ያልተከበረለት ሕዝብ መብቱን ለማስከበር ለመታገል ይገደዳል። በዚህም ጦርነት ሊቀሰቀስና ሰላምም ሊደፈርስ ይችላል። ይህም እድገት ሳይሆን ጥፋት እንዲከተል ያደርጋል።

በተለይ እንደ እኛ ባለ ብዙ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ባሉበት ሀገር ውስጥ የሕዝቦች የእኩል ተጠቃሚነት መብት ካልተከበረ ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መገንባት አይቻልም። በመሆኑም የሕዝቦችን መብት ማወቅና ማክበር የዜጎችን ሁሉንም ዓይነት መብት ማክበር ነው።

ተደጋግፎ ለማደግና፣ እድገትንም ቀጣይነት ያለው ለማድረግ መብቶች ሳይሸራረፉ መከበር አለባቸው። ይህም የዜጎችን የእኩልነት መብትና ጥቅም ለማስከበር ይጠቅማል።

መሰረዳ 4

በሚከተሉት ሃሳቦች ላይ ተወያዩባቸው።

- 1. ያስ እኩልነት ዲሞክራሲ፣ ያስዲሞክራሲ ሠላም፣ ያስሠላም ሥራ፣ ያስ ሥራ ልማት፣ ያስልማት ብልፅግና እደገኝም። ይህ አባባል ትክክል ስለመሆኑ ተወያዩበት።
- 2. ሕዝቦች ለጋራ ልማትና እድገት በጋራ እን ዲያስቡ የእኩል ተጠቃሚነት መብት ያሰውን ፈደዳ በማብራራት አስረዱ።
- 3. በሀገራችን የተጠናከረ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ስመገንባት ከመንግሥትና ከአደንዳንዱ ዜጋ ምን ይጠበቃል?
- 4. የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች የእኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት መብቶችን አስመቀበልና አስማክበር ምን ምን ችግሮችን ሲያስከትል ይችላል?

3.3 የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች እኩልነት፤

3.3.1 የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ቋንቋዎችና ሴቶች ባህላዊ መገሰጫዎች መከበራቸው የሚኖረው ጠቀሜታ፤

ሥዕል 3.2 ኢትዮጵያ የተለያዩ ሕዝቦች መገናኛ ሀገር

- ከሥዕሉ የተገነዘባችሁትን ለክፍል ጓደኞቻችሁ ግለጹላቸው።

የሕዝቦች የእኩልነት መብት መገለጫ ከሆኑት መካከል አንዱ የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ቋንቋዎች፣ እንዲሁም ሌሎች ባህላዊ

መገለጫዎች መከበር ነው። የሕዝቦች የማንነት መገለጫ የሆነው ቋንቋቸው፣ ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች ወዘተ የአንዱ ከሌላው ሊያንስ ወይም ሊበልጥ የሚችልበት ምንም ምክንያት የለም። ሁሉም እንደባህላቸው በእኩልነት ለጋራ አላማ ተባብረው መኖር ይችላሉ። ይህም እውን የሚሆነው በመቻቻልና በመተሳሰብ መርህ ላይ ሲመሠረት ብቻ ነው።

በዚሁ መሠረት በሀገራችን የተለያዩ ቋንቋዎችና፣ ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች መኖራቸው እንደ ችግር ሳይሆን እንደ ውበት መገለጫዎች ስለሆኑ እንደ መታደል ተቆጥሮ መቀበሉ ተገቢ ነው።

እያንዳንዱ ሰው በራሱ ቋንቋ መገልገል፣ በራሱ ባህል መከራትና ባህሉን ማሳደግ እንደሚችል ሁሉ የሌላውንም ሰው መብት መቀበልና ማክበር የሥልጣኔ መገለጫ ነው። ይህንን ነፃነትና መብት በማንኛውም ሁኔታ መገደብም ሆነ አስገድዶ መከልከል የማይቻል ነው። ይህም በሕገመንግሥቱ አንቀፅ 27 ላይ በግልፅ ሰፍሮ ይገኛል። ማንኛውም ሰው የማሰብ፣ የህሊናና የሃይማኖት ነፃነት ስላለው አንዱ የሌላውን መብት አክብሮ የራሱንም መብት ተግባራዊ ማድረግ ይጠበቅበታል። ማንም ሰው አንዱ የበላይ ሌላው ደግሞ የበታች እንደሆነ ሊቆጠር አይገባም። ሁሉም እኩል ናቸው። በአጠቃላይ የዜጎች የቋንቋና ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች እኩልነት ካልተከበረ አድሎ ይከተላል። ይህ የአድሎና የጭቆና ሁኔታ ደግሞ የዜጎችን አጠቃላይ መብት የሚጎዳ ነው።

በመሆኑም የቋንቋና፣ የሌሎችም ባህላዊ መገለጫዎች መብቶች እኩልነት መከበር ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታና ለጠንካራ አንድነት ምሥረታ እጅግ አስፈላጊ ነው። ስለሆነም ማንኛውም ዜጋ የራሱ ባህላዊ መገለጫዎች እንዲከበሩ ለቆይታ የሚፈልገውን ያህል የሌላውን ማክበርና ለእኩልነታቸውም በፅናት መቆም ይኖርበታል።

መሰረዳ 5

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- 1. ቋንቋም ሆነ ሴሳ ባህላዊ መገሰጫ በእኩልነት ይከበር ሲባል ምን ምን ጉዳዮችን ያካትታል?
- 2. የተለያዩ ቋንቋዎች፣ ሃይማኖቶችና ሴቶች ባህላዊ መገሰጫዎች መኖራቸው የአንድነታችን መገሰጫዎች ናቸው ሲባል ምን ማስት ነው?

3.4 የፆታ እኩልነት፤

3.4.1 የፆታ እኩልነት የሚሰጠው ጥቅም፤

✓ የፆታ እኩልነት መከበር ምን ምን ጥቅሞችን ያስገኛል?

“አዲሱ የቤተሰብ ረቂቅ ሕግ”

አንድ የክልል ምክር ቤት አዲስ የቤተሰብ ሕግ በማርቀቅ ላይ ይገኛል። የረቂቅ ሕግ አንዱ ዓላማም የቤተሰብን ንብረት ሕጋዊ ወራሽ የሚመሰክት ነው። በዚህም መሠረት ከረቂቅ ሕግ አንቀጽ አንዱ የውርስ መብትን ሰውንድ ልጆች ብቻ እንዲፈጸም ይወስናል። አብዛኛዎቹ የምክር ቤቱ አባላትም አካባቢያቸው ባህላዊ እሴት እንደ ሚፈቅደው በመቀበል ረቂቁን አንቀጽ ደግፈው ተከራክረዋል።

ምንጭ: የሰብዓዊ መብት ትምህርት ማስፋፊያ፣ 1990 ዓ.ም

መሰጠጃ 6

ከላይ በቀረበው ምንባብ መሠረት የሚከተለውን ጥያቄ መልሱ።

? የኢፌዴሪ ሕገመንግሥት አንቀጽ 35(7) ሴቶች ንብረት የማፍራት፣ የማስተዳደር፣ የመቆጣጠር፣ የመጠቀምና የማስተላለፍ መብት አላቸው። በተሰይመው መሪትን በመጠቀም፣ በማስተላለፍ፣ በማስተዳደርና በመቆጣጠር ረገድ ከወንዶች ጋር እኩል መብት አላቸው። እንዲሁም ውርስን በሚመሰክት በእኩልነት የመታየት መብት አላቸው።

- የአንቀጽ 35(7) ሕገመንግሥታዊ አባባል ምን ማለት ነው? አብራሩ።

መሰጠጃ 7

? በሚከተለው ጥያቄ ላይ ተወያዩ። በኢፌዴሪ ሕገመንግሥት መሠረት ከላይ የተመሰከተው አዲሱ የቤተሰብ ረቂቅ ሕግ ተቀባይነት ይኖረዋል? ስምን? ተወያዩበት።

የፆታ እኩልነት ሲባል በዴሞክራሲ መብቶች፣ በሰብዓዊ መብቶች፣ በሕግ ፊትና በሕገመንግሥቱ እውቅና ባገኙ ሌሎች መብቶች ሁሉ ሴቶች ከወንዶች እኩል ናቸው ማለት ነው። የሴቶች እኩልነት ሴቶች ከወንዶች እኩል የመሰላቸውን አመለካከት የመያዝና የማራመድ፣ በትዳርና በንብረት ላይ እኩል የመወሰን፣ የመምረጥና የመመረጥ መብት፣ ስብዕናቸውን ከሚያንቋሽሽ ጎጂና ጎሳቀር ድርጊት ነፃ የመሆን መብቶች አሏቸው።

የሴቶች እኩልነት ከተከበረ፣ ለሀገር እድገትና ብልፅግና ከወንዶች ያላነሰ የድርሻቸውን ማበር ከት ይችላሉ። በዚህም ምክንያት በሀገራችን የተፋጠነና ዘላቂ ልማትን አስተማማኝ ማድረግ ይቻላል። ከሀገራችን ሕዝብ ግማሹ (50 በመቶ) ሴቶች ናቸው።

በመሆኑም የሁሉንም ዜጎች መብት የሚያከብር ሥርዓት አለ ለማለት የሚቻለው የሴቶች እኩልነት የተከበረ ሲሆን ብቻ ነው። የኅብረተሰቡን ግማሽ ያህል ወገን መብት የረገጠ ሥርዓት ካለ ይህ ሥርዓት በምንም አይነት ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ሊሆን አይችልም።

የሴቶች እኩልነት መብት ባለመከበር የሚጎዱት በተናጠል ሴቶች ብቻ ሳይሆኑ፣ ሕብረተሰቡ በአጠቃላይ ነው። ይህም የሚሆነው ኅብረተሰቡ ግማሽ አቅሙ (የሴቶችን ችሎታና አቅም) ስለሚጎዳና ስለሚባክን ነው። በዴሞክራሲ የሴቶች መብት መከበር ያለውን ስፍራ በመረዳት ይህን ለማስቀረት በሕገመንግሥቱ ውስጥ የፆታ እኩልነት ጉዳይ ትልቅ ትኩረት ተሰጥቶታል። በዚህ መሠረት በሕገመንግሥቱ አንቀጽ 35 ከሰፈሩት የሴቶች መብቶች መካከል የሚከተሉት ይጠቀሳሉ።

- ሀ. ሕገመንግሥቱ ያረጋገጣቸውን መብቶችና ጥበቃ ዎች ሁሉ ከወንዶች እኩል የመጠቀም፣
 - ለ. ንብረት የማፍራት፣ የማስተዳደር፣ የመቆጣጠር፣ የመጠቀምና የማስተላለፍ፣
 - ሐ. ለእኩል ሥራ እኩል የመወዳደርና እኩል ክፍያ የማግኘት፣
 - መ. በጋብቻ ከወንዶች ጋር እኩል መብት የማግኘትና ጋብቻን በፍላጎት ብቻ የመመስረት፣
 - ሠ. ሴቶችን ከሚያንቋሽሽና ከሚጎዱ ጎሳቀር ልማድና ድርጊቶች ነፃ የመሆን ወዘተ መብቶች።
- ስለሆነም ሴቶችን በበታችነት የሚያይና መብቶቻቸውን የሚጎዳ ማንኛውም ሁኔታ ሲኖር ሴት ወንድ ብለው ሳይለዩ መቃወምና መታገል ተገቢ ይሆናል። ሴቶች በማህበር የመደራጀት መብታቸውን በመጠቀም፣ ወንዶችም ከጎናቸው ቆመው ድጋፍ በማድረግ የሴቶችን እኩልነት የሚገረር አመለካከትና ድርጊት በጋራ መታገል ይጠበቅባቸዋል።

የሴቶችን የእኩልነት መብት ለማስከበር ወንዶችም ሃሳፊነት አለባቸው።

መሰጠጃ 8

- በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይታችሁ የጋራ ድምዳሜ ላይ ድረሱ።
- ?** 1. የፆታ እኩልነት መብት ስንል ምን ምን ጉዳዮችን ያካትታል?
 - 2. የሴቶችን መብት ማስከበር የኅብረተሰቡን መብት ማስከበር ነውና የሚባለው ከምን አንፃር ነው?
 - 3. ለእኩል ስራ እኩል ክፍያን የሚሰጠው አስተሳሰብ ምንን ይመሰክታል?
 - 4. ያለሴቶች ተሳትፎ የሚካሄድ የልማት እንቅስቃሴ «አንድ እጅ ለማጠቃለያ እንደ መሞከር ነው ሲባል ምን ለማለት ነው?»

የምንጩ ሥነምግባር ትምህርት የተማሪ መጽሐፍ - 8ኛ ክፍል

3.5 የአካል ጉዳተኝነት፤

3.5.1 የአካል ጉዳተኞች መብቶች መከበር የሚሰጠው ጠቀሚታ፤

ሥዕል 3.3 የአካል ጉዳተኞች ተገቢውን ድጋፍ ካገኙ ውጤታማ ተግባራትን ለማከናወን ይችላሉ

- ከሥዕሉ የተገነዘባችሁትን በክፍል ውስጥ ለንደኞቻችሁ ንገሯቸው።
- የአካል ጉዳተኞች ሙሉ አካል እንዳላቸው ሰዎች ማንኛውንም ድርጊት ማከናወን የሚችሉ ይመስላችኋል?

የተማሪ ምጥንና የአት ዘካርያስ ቃስ ምዕሰስ፤

ተማሪ ምጥን፡- ለዚህ ቃለመጠይቅ ፈቃደኛ ስለሆኑ ከልብ አመሰግናለሁ።

አቶ ዘካሪያስ፡- እኔም እድሉን ስለሰጠሽኝ አመሰግናለሁ።

ተማሪ ምጥን፡- የትውልድ ቦታዎ የት ነው? አስተዳዳግዎትስ?

አቶ ዘካሪያስ፡- የተወለድኩት በቀድሞው አጠራር ወሎ ክፍለ ሀገር ይባል በነበረው በደሴ ከተማ ውስጥ ነው። አስተዳደጌም በእናትና በአባቴ ቤት ውስጥ ከሁለት ወንድሞቼና ከሁለት እህቶቼ ጋር ነው።

ተማሪ ምጥን፡- እንዴት ወደዚህ አሁን ወዳሉበት ስፍራ ሊመጡ ቻሉ?

አቶ ዘካሪያስ፡- ወደዚህ የመጣሁት በልጅነቴ ሁለት እግሮቼን በድንገተኛ የመኪና አደጋ ካጣሁ ከጥቂት ጊዜያት በኋላ ተጨማሪ ህክምና መከታተል ስለነበረኝ ነው። ከዚህ በላይ ግን ቤተሰቦቼም ሆኑ የአካባቢዬ ሕብ ረተሰብ ከተጎዳሁ በኋላ የነበራቸው አመ ለካክት የተዛባ ስለነበር አስቸጋሪ ሁኔታ ገጠ መኝ። ሰው እንዳያየኝና እንዳይጠቁምብኝ በማለት ቤት ውስጥ ይደብቁኝ ነበር።

ተማሪ ምጥን፡- ወደዚህ ስፍራ ከመጡ በኋላ በሕብረተሰቡ ዘንድ ለአካል ጉዳተኞች የነበረው አመለካከት ምን ዓይነት ነበር?

አቶ ዘካሪያስ፡- እውነቱን ለመናገር ከመጣሁበት አካባቢ የተሻለ ሆኖ አላገኘሁትም። በአብዛኛው አካባቢዎች ተመሳሳይ ይመስለኛል። በወቅቱ መጀመሪያ ላይ የሚያስጠጋኝ አጥቼ በየቤተክርስቲያኑ ደጃፍና በመንገድ ዳር ላይ በመተኛት ጭምር አሳልፌያለሁ። ይህንን ስልሽ ግን በተቃራኒው ብዙ ደግ ሰዎች ያዝኑልኝና ይረዱኝ እንደነበር መግለጽ እፈልጋለሁ።

ተማሪ ምጥን፡- በአሁኑ ጊዜ ምን እየሰሩ ይገኛሉ?

አቶ ዘካሪያስ፡- አሁን ጡረታ ወጥቻለሁ። ቀደም ሲል በአንድ የሹራብ ፋብሪካ ውስጥ ምርት ክፍል በሥራ ተሰማርቼ ከ30 ዓመታት በላይ አገልግያለሁ። ማሽኖችንም በማንቀሳቀስና በመጠገን ሥራም ተሰማርቼ ሰርቻለሁ። በሥራዬም እጅግ ከፍተኛ እርካታ አግኝቻለሁ። ባለትዳርና የልጆች አባት ነኝ። የራሴ መኖሪያ ቤት በመሥራቴም ኑሮዬ መልካም ሆኗል። ያቅሜን ያህል ባልጥርና ሥራ ንቁ ልመናን ብመርጥ ኖሮ ይህን ሁሉ ባላገኘሁና ባላየሁም ነበር።

ተማሪ ምጥን፡- እርስዎ የአካል ጉዳተኛ መሆንዎ ሳያግደት ከባድ ሥራዎችን ሳይቀር በመስራት ውጤታማ ሆነዋል። ለሌሎች ምን ይመክራሉ?

አቶ ዘካሪያስ፡- እኔ ሥራ ስቀጠር ሳልንቅ በትንሽ ደግሞዝ ነበር። ከመለመንና የሰው እጅ ከማየት ይሻላል በማለት ራሴን አሳምኜ ነው። ስለዚህ የአካል ጉዳተኛ ማለት ሥራ የማይሰራ ለማኝና ተመፅዎች ማለት አይደለም። ይልቁንስ በራስ መተማመን ካዳበረ፤ አስተሳሰቡን ካስተካከለና ድጋፍ ከተደረገለት ለትውልድ የሚጠቅም ትልቅ ሥራ መሰራት ይችላል። ወደፊትም ሁኔታዎች እየተሻሻሉ ሊመጡ ስለሚችሉ በምንኖርበት አካባቢ ሆነን ሥራን ሳንንቅ ያቅማችንን መስራት አለብን።

ተማሪ ምጥን፡- በትርፍ ጊዜዎት ምን ምን ተግባራትን ያከናውናሉ?

አቶ ዘካሪያስ፡- እኔ አሁንም ቢሆን የምችለውን እሰራለሁ። ለምሳሌ በንግድ አትክልት እተክላለሁ፤ ዶርዎችን አረባለሁ፤ ጊዜ ሳገኝ መጻፍትን አነባለሁ፤ ስፖርት በተለይ እግር ኳስ ስቴዲዮም በመግባት ጭምር እከታተላለሁ።

ተማሪ ምጥን፡- አመሰግናለሁ።

አቶ ዘካሪያስ፡- እኔም አመሰግናለሁ።

የሥነህይወት ሥነምግባር ትምህርት የተማሪ መጽሐፍ - 8ኛ ክፍል

መሰረዳ 9

? ከላይ በቀረበው ቃለ ምልልስ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ::

1. ከአቶ ዘካሪያስ ሕይወት ምን ቁምነገር ተማራችሁ? ሰንደቅቻችሁ ግለጽላቸው::
2. አቶ ዘካሪያስ የአካል ጉዳተኛ ማለት ለማንኛና ተመጽዎች ማለት አይደለም ብለው ሲገልጹ ምን ማስታወሻ ነው?
3. አቶ ዘካሪያስ ሰአካል ጉዳተኝነት የተዳረጉት በምን ምክንያት ነበር? እንዲህ ያስ አደጋን ስመቀነስና ለማስቀረት ምን ማድረግ ይጠበቅባችኋል?

የአካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ሙሉ አካል እንዳለው ሰው ሠርተው መኖር፣ ራሳቸውን መለወጥ፣ ለልማትና እድገት ከፍተኛ አስተዋጾ ማድረግ ይችላሉ:: በየወቅቱ በርካታ የአካል ጉዳተኞች ከሰው እጅ ጠባቂነትና ከተረጅነት ስሜት በመላቀቅና በመሥራት ራሳቸውንና ቤተሰባቸውን ከችግር በማውጣት ለሌሎች አርአያ ሲሆኑ ይስተዋላል:: ስለሆነም የአካል ጉዳተኞች ሰው ሆነው በመፈጠራቸው ብቻ ሰብዓዊ መብቶቻቸው በተሟላ መልኩ ሊከበሩላቸው ይገባል::

የአካል ጉዳተኞችን መብቶች በተሟላ መልኩ ማክበር የእኩልነትና የሀገር ፍቅር ስሜታቸውን ያዳብራል:: የእኩልነትና የሀገር ፍቅር ስሜታቸው ሲጎለብት ደግሞ ለሀገር ልማት የሚያበረክቱትን አስተዋፅኦ እንዲያሳድጉ ያስችላቸዋል:: ስለዚህም የአካል ጉዳተኞችን መብቶች ማክበርና ማስከበር የሁሉም ዜጋ ላላፊነት ሊሆን ይገባል::

መሰረዳ 10

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ::

1. የአካል ጉዳተኞችን መብቶች በተሟላ መልኩ ማክበር የሚያስገኝቸውን ጥቅሞች ዘርዘረ::
2. በአካባቢያችሁ ሰአካል ጉዳተኞች የሚደረጉ እንክብካቤዎችን በመለየት በፅሁፍ አቅርቡ::
3. በአካባቢያችሁ በሥራ ላይ የተሰማሩ የአካል ጉዳተኞችን ፈልጋችሁ በማግኘትና ቃለመጠይቅ በማድረግ፣
 - ሀ. በምን ዓይነት የሥራ መስኮች እንደተሰማሩ፣
 - ለ. ስለቤተሰባቸው ሁኔታ፣
 - ሐ. ሲደረጉላቸው ስለሚገቡ ድጋፎችና ሲከበሩላቸው ስለሚገቡ መብቶች አጭር ፅሁፍ በማዘጋጀት በክፍላችሁ ውስጥ አቅርቡ::

3.6 የሃይማኖት እኩልነት መብት አስመክቦር የሚያመጣው ጉዳት

ሀ. በግለሰብ ደረጃ፣

ማንኛውም ሰው የራሱ ሃይማኖት የሚያስደስተውን ያህል ሌላውም በራሱ ሃይማኖት እርካታ እንደሚያገኝ ማወቅ ይኖርበታል:: የሌላውን ሃይማኖት አለማንቋሸሽና እኩል እንደሆነ መመልከትም ከያንዳንዱ ዜጋ ይጠበቃል:: ከዚህም በተጨማሪ የራስን እምነት በሌላው ላይ በኃይል ለመጫን መሞከር ተገቢ አለመሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል::

በመሆኑም እያንዳንዱ ዜጋ ይህንን ተገንዝቦ የሌላውን የእምነት መብት ማክበርና ማስከበር ይጠበቅበታል:: አንድ ዜጋ የራሱን ሃይማኖት ይዞ ከሌላው ጓደኛው ወይም ጎረቤቱ ጋር በአንድነትና በሰላም መኖር ይችላል:: የሃይማኖት ልዩነት በራሱ ወደ ብጥብጥና አለመግባባት የሚያመራ ጉዳይ አይደለም:: ሆኖም የአንድ ሃይማኖት ተከታይ የሌላውን ሃይማኖት ሲያንቋሸሽ፣ ሲዘልፍ፣ ዝቅ አድርጎ ሲመለከት ወዘተ አለመግባባት ይፈጥራል:: ይህም ወደ ግጭት፣ ንትርክና ብጥብጥ በማምራት የግለሰቦችን የአብሮነት ኑሮ ሊያደፈርስ ይችላል:: ስለሆነም የሃይማኖት እኩልነት መብትን አለማክበር ለግለሰቦችም ከፍተኛ ጉዳት አለው::

ለ. በሀገር ደረጃ፣

በሀገራችን ኢትዮጵያ ለረጅም ዘመናት መንግሥታዊ ሃይማኖት የነበረ በመሆኑ በሌሎች ሃይማኖት ተከታዮች ላይ ጭቆና ያሳደረና በሀገሪቱ የሃይማኖት እኩልነት እንዳይሰፍን ያደረገ ጉዳይ ነው:: ምንም እንኳን በወታደራዊው መንግሥት ወቅትም ሃይማኖትና መንግሥት እንዲለያዩ ቢደረግም በተለይ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግሥት ከፀደቀበት ጊዜ አንስቶ ግን በኢትዮጵያ ውስጥ መንግሥትና ሃይማኖት በማያሻማ ሁኔታ ተለያይተው የየራሳቸውን የሥራ ድርሻ ይዘው እንዲቀጥሉ ተደርጓል:: ይህን በተመለከተም በሕገ መንግሥቱ በአንቀጽ 11 ላይ፡

1. መንግሥትና ሃይማኖት የተለያዩ ናቸው::
2. መንግሥታዊ ሃይማኖት አይኖርም::
3. መንግሥት በሃይማኖት ጉዳይ ጣልቃ አይገባም:: ሃይማኖትም በመንግሥት ጉዳይ ላይ ጣልቃ አይገባም:: በሚል ተደንግጓል::

አንዱ ሃይማኖት የተከበረና የበላይ፣ ሌላው ሃይማኖት ደግሞ የተናቀና የበታች ከሆነ፣ የዜጎች

መብት በተሟላ ሁኔታ ተግባራዊ ይሆናል ማለት አይቻልም። የመብት መገፈፍ፣ አድሎና ጭቆና ካለ ደግሞ ዜጎች መብታቸውን አስገፍፈው መቀመጥ ስለማይችሉ ለመብታቸው ሲሉ ወደ ትግል ውስጥ ይገባሉ። በዚህም የእርስ በእርስ ጦርነት ይነግሣል፤ የሕዝቦች ሥላም ይናጋል። ግጭትና ጦርነት ባለበት የሀገር እድገትና ብልጽግና የማይታሰብ በመሆኑ ከድህነት ለመላቀቅ የማይቻል ይሆናል። ስለሆነም ዜጎች በዴሞክራሲ ግንባታና በልማት እንቅስቃሴ ውስጥ ጉልህ ተሳትፎ ያደርጉ ዘንድ የሃይማኖት እኩልነት ሊከበር ይገባዋል።

መሰመሻ 11

- ?** በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።
1. የሃይማኖት እኩልነት መብት አስመክበር በግለሰብም ሆነ በሀገር ደረጃ ምን ጉዳት ያስከትላል?
 2. የመንግሥትና ሃይማኖት አንዱ በሌላው ጣልቃ አስመግባት ምን ጥቅም ይሰጣል?

የምዕራፍ ማጠቃለያ

የእኩልነት መብቶች እውቅና ማግኘታቸውና መከበራቸው የዲሞክራሲያዊ ሥርዓቱን ሰማጠናከር ቁልፍ ጉዳይ ነው። በሀገራችን የሚገኙ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች መብቶቻቸው መከበሩ እኩልነታቸውን ሰማረጋገጥ ያስችላል። የእኩልነት መብቶች መረጋገጣቸው የጋራ ቃልኪዳን መተዳደሪያ በሆነው ሕገመንግሥት መሠረት የጋራ እንደነት ፈጥረው በመቻቻል ስመኖር ያስችላቸዋል። ችግሮችና አስመገባባቶችም ሲፈጠሩ በሥላም ስመፍታት ከመቻላቸውም በሳይ በአካባቢያቸው ልማት ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል።

ባለፉት ሥርዓቶች የብሔሮችን፣ የብሔረሰቦችንና የሕዝቦችን ቋንቋዎች፣ ሃይማኖቶችና ሴቶች ባህሳዊ መገሰጫዎችን እንዲያን የበሳይ ሴሳውን የበታች አድርገው መመልከት የተሰመደ ነበር። ይሁንና አሁን በሀገራችን እየተገነባ ባለው የዲሞክራሲ ሥርዓት የሕዝቦች ባህሳዊ መገሰጫዎች በሕገመንግሥቱ እውቅና አግኝተዋል። የሀገራችን ማንኛውም ዜጋ በቋንቋው የመገልገል፣ የመሰሰውን ሃይማኖት የመከተል መብት አለው። ከዚህ ገን ሰገን የሴቶችንም ቋንቋዎች፣ ሃይማኖቶችና ሴቶች ባህሳዊ መገሰጫዎችን በተገቢው ሁኔታ ማክበር የሁሉም ዜጋ ግዴታ ነው። ይህ ሲሆን የሕዝባችን የልማትና የብልፅግና ተስፋ ብረህ ይሆናል።

በቀደምት የኢትዮጵያ ፖለቲካ ሥርዓቶች ሴቶች የበታች ወንዶች የበሳይ ተደርገው ይታዩ ነበር። ነገር ግን ይህ ዲሞክራሲያዊ ያልሆነ አድሎሳዊና ጨቋኝ አመለካከት በአሁኑ ጊዜ እየተሻሻለ በመምጣት ሳይ ይገኛል። ይህም የሆነው በሀገራችን ሰሁሉም ወገኖች መብት እውቅና የሰጠ ዲሞክራሲያዊ ሕገመንግሥት ጸድቆ በሥራ ሳይ ስለሚገኝ ነው። ስለሆነም ሴቶች ከወንዶች እኩል መብት ክብርና መብት የሚሰጡ አስተሳሰብ በሕብረተሰቡ ዘንድ ግንዛቤው እየሰፋ መጥቷል። ይሁንና አሁንም ቢሆን የሴቶችን የእኩልነት መብቶች በተሟሳ መልኩ ለማስከበር ከሴቶች፣ ከወንዶች፣ ከሕብረተሰቡና ከመንግሥት የሚደረገው ድጋፍ ተጠናክሮ መቀጠል ይገባዋል።

የአካል ጉዳተኞች ማንኛውም የሰው ልጅ ያሉት መብቶችና ነፃነቶች ሁሉ አሏቸው። ስለሆነም የሰብዓዊ መብቶቻቸውና ነፃነቶቻቸው በተሟሳ መልኩ መከበር አለባቸው። ሰብዓዊ መብቶቻቸውና ነፃነቶቻቸው ከተከበሩላቸው የአካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ሰው ሰርተው መኖር፣ ራሳቸውን በኑሮ ማሻሻልና ለሀገር ልማትና ዕድገት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ማድረግ ይችላሉ። ይህ በመሆኑም የአካል ጉዳተኞች መብቶች በተሟሳ መልኩ እንዲከበር ማድረግ የሁሉም ዜጋ ሃሳፊነት ነው።

የምዕራፍ ቁጥር ቃላት

- መስተዳድር፣** የአንድን አካባቢ ሕዝብ የሚወክል ወይም የሚያስተዳድር አካል።
- ፋይዳ፣** ጠቀሜታ፣ አስተዋፆ።
- ሚና፣** ተግባር፣ ዓላማ።
- ተመሳሳዮች፣** ተረጿ፣ ተደንገደ፣ ከሌሎች ፈላጊ።

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished

የምዕራፍ የክስሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክስሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ።

I የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «አውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር መብት መከበር የእውነተኛ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት መገለጫ ነው።
2. ሕዝቦች ከአካባቢያቸውም ሆነ ከሀገራቸው ልማት በእኩልነት ተጠቃሚ ባይሆኑም በሙሉ ፈቃዳቸው ከሌሎች ሕዝቦች ጋር በአንድነት መኖር ይመርጣሉ።
3. በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሴት ሀብት/ንብረትን የማፍራትና ባለቤት የመሆን፣ የማስተላለፍና የማውረስ መብቶች አሏት።
4. የሴቶች የእኩልነት መብት ባለመከበር የሚጎዱት ሴቶች ብቻ ናቸው።
5. የአካል ጉዳተኞችን መብቶች በተሟላ መልኩ ማክበር የእኩልነትና የሀገር ፍቅር ስሜትን ይቀንሳል።

II በ “ለ” ሥር የተዘረዘሩትን በ “ሀ” ሥር ካሉት ጋር አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. መስተዳደር፣	ሀ. የጥቅምና ግዴታ እኩል ተካፋይነት መኖር።
2. የእኩል ተጠቃሚነት አለመኖር፣	ለ. ጥላቻና መራራቅን የሚፈጥር።
3. የአንድነት መሠረቶች፣	ሐ. የአንድን አካባቢ ሕዝብ የሚመራ ወይም የሚያስተዳድር።

III ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጡ።

1. ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች እራሳቸውን በራሳቸው በማስተዳደራቸው ከሚያገኙት ጥቅም ውስጥ የማይካተተው የትኛው ነው?
 - ሀ. የራስን ዕድል የመወሰንና የራስን መንግሥት የመመስረት መብት፣
 - ለ. የበላይና የበታች ተብሎ መጨቆንና ጥላቻ፣
 - ሐ. በፈቃዳቸው እንደፈለጉት መወሰን፣
 - መ. ሠላም፣ ልማትና ተከባብሮ መኖር።
2. ከሚከተሉት መካከል የእኩል ተጠቃሚነት መብት ባለመኖሩ ምክንያት የሚከሰተው ችግር፣
 - ሀ. ድህነትና ኋላ ቀርነት ነው፣
 - ለ. ብጥብጥና ጦርነት ነው፣
 - ሐ. የእድገት መንተት ነው፣
 - መ. ሁሉም መልስ ናቸው።
3. ቀጥሎ ከቀረቡት መካከል ትክክለኛ ያልሆነው ዓረፍተ ነገር የቱ ነው?
 - ሀ. የመቻቻልና የመተሳሰብ መርህ ሕዝቦች በእኩልነት እንዲኖሩ ትልቅ ፋይዳ አለው፣
 - ለ. እኩልነት በሌለበት ሀገር ሠላምና እድገት ሊኖሩ ይችላሉ፣
 - ሐ. አስተማማኝና ዘላቂ የሕዝቦች አንድነት እንዲመጣ ከተፈለገ የእኩል ተጠቃሚነትን መብት ማክበር የግድ ይላል፣
 - መ. አንዱ ሃይማኖት የበላይ ሌላው የበታች ሃይማኖት የሚባል መኖር የለበትም።
4. የሴቶችን መብት አስመልክቶ የተሳሳተ ሀሳብ የሆነው የቱ ነው?
 - ሀ. ያገባችም ሆነች ያላገባች ሴት እኩል መብት አላት፣
 - ለ. በሀገራችን ሴቶች የሕብረተሰቡ ግማሽ ያህሉ ናቸው፣
 - ሐ. የሴቶችን እኩልነት መብት ለማስከበር ወንዶች ሀላፊነት የለባቸውም፣
 - መ. የሴቶችን መብት ማስከበር የሕብረተሰብን መብት ማስከበር ነው።
5. የአካል ጉዳተኞች መብቶች መከበር የሚሰጠው ጠቀሜታ፣
 - ሀ. በአካል ጉዳተኞች ላይ የሚደርስን መድሎ ለማስቀረት ይረዳል፣
 - ለ. ከተረጋጁነትና ከጠባቂነት ስሜት እንዲላቀቁ ያደርጋቸዋል፣
 - ሐ. የእኩልነትና የሀገር ፍቅር ስሜትን በማዳበር ልማትን ያፋጥናል፣
 - መ. ሁሉም ትክክል ነው።

IV የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክለኛ ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

1. የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ሥርዓት _____ ብሔራዊ ክልላዊ አባል መንግሥታት አሉት።
2. የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ልዩነትና የአንድነት ሕብረት ለሀገራችን _____ ነው።

V የሚከተሉትን ጥያቄዎች ባጭሩ መልሱ።

1. በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገመንግሥት ውስጥ የተደነገጉ የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች መብቶችን ዘርዝሩ።
2. የፆታ እኩልነት ምን ምን ጉዳዮችን ያካትታል?
3. የአካል ጉዳተኞች መብቶች እንዲከበሩ ከአንተ/አንቺ ምን ይጠበቃል? ከሕብረተሰቡና ከመንግሥትስ?

© MOE, FDR Ethiopia
 Not to be republished